

ผลการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเพชรบุรี

กนกภรณ์ อ่วมพราหมณ์, ปร.ด.¹

ชุติมา เทียนชัยทัศน, ปร.ด.¹

กมลพรรณ วัฒนากร, ปร.ด.¹

จุไรรัตน์ ดวงจันทร์, ปร.ด.¹

อัจฉราวดี ศรียะศักดิ์, Ph.D.¹

(วันที่รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2562; วันที่แก้ไข: 29 พฤศจิกายน 2562; วันที่ตอบรับ: 4 ธันวาคม 2562)

บทคัดย่อ

การตั้งครรภ์วัยรุ่นในประเทศไทยมีอัตราสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นต่อความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอในจังหวัดเพชรบุรี รวม 8 แห่ง จำนวน 230 คน คัดเลือกโดยการสุ่มแบบหลายขั้น เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น แบบวัดความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ แบบสอบถามเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และแบบสอบถามความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ค่า KR20 เท่ากับ .82 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .88 และ .88 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติ Paired t-test ผลการวิจัยพบว่า หลังการใช้รูปแบบนักเรียนมีความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, $t(299) = 9.37, p < .05, d = 0.65$, $t(299) = 7.54, p < .05, d = 0.68$ และ $t(299) = 10.62, p < .05, d = 0.72$ ตามลำดับ รูปแบบดังกล่าวนี้สามารถเพิ่มความรู้ เจตคติ และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้ จึงควรนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ สร้างแรงจูงใจและพัฒนาทักษะการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

คำสำคัญ: รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น, มัธยมศึกษาตอนต้น, จังหวัดเพชรบุรี

¹พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี สถาบันพระบรมราชชนก

¹Corresponding author: กนกภรณ์ อ่วมพราหมณ์, E-mail: kanokpik@gmail.com

Effect of a Teenage Pregnancy Prevention Program on Secondary School Students in Phetchaburi Province

Kanokporn Oumpram, Ph.D.¹

Chutima Teanchaithut, Ph.D.¹

Kamonpun Wattanakorn, Ph.D.¹

Churairat Duangchan, Ph.D.¹

Atcharawadee Sriyask, Ph.D.¹

(Received: February 20th, 2019; Revised: November 29th, 2019; Accepted: December 4th, 2019)

Abstract

The teenage pregnancy rate in Thailand remains higher than that defined by World Health Organization. This study aimed to examine the effect of a teenage pregnancy prevention program on knowledge about sex and pregnancy prevention, attitudes toward sexual intercourse, and intention to prevent teenage pregnancy, before and after participating in the program. The participants were 230 female secondary school students selected by a multi-stage random sampling technique from representative schools in eight districts of Phetchaburi province. The research instruments were a teenage pregnancy prevention program and three questionnaires: the knowledge about sex and pregnancy prevention, the attitude toward early sexual intercourse, and the intention to prevent teenage pregnancy questionnaires. The instruments were validated by three experts. The reliability of the three questionnaires was established by KR-20 at .82 and Cronbach's α coefficient at .88 and .88, respectively. The data were analyzed using descriptive statistics and Paired t-tests. The paired t-tests indicated that, after participating with the program, the students had significantly higher scores on the knowledge about sex and pregnancy prevention, attitude toward sexual intercourse, and intention to prevent teenage pregnancy questionnaires, $t(299) = 9.37, p < .05, d = 0.65$, $t(299) = 7.54, p < .05, d = 0.68$ and $t(299) = 10.62, p < .05, d = 0.72$, respectively. This indicated that this program is capable of enhancing the knowledge, positive attitudes, and intention to prevent teenage pregnancy among secondary school students. Therefore, it should be used as part of activities to promote knowledge, motivation, and skills to prevent teenage pregnancy in secondary school students.

Keywords: teenage pregnancy prevention program, secondary school, Phetchaburi province

¹Registered Nurses, Senior Professional Level, Prachomklao College of Nursing, Phetchaburi Province, Praboromarajchanok Institute

¹Corresponding author: Kanokporn Oumpram, E-mail: kanokpik@gmail.com

บทนำ

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ทั่วโลกให้ความสำคัญและตื่นตัวที่จะหามาตรการป้องกันและแก้ไข (บุญฤทธิ์ สุจริตน์, 2557) ข้อมูลล่าสุดจากองค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO]) ในปี ค.ศ. 2013 ได้รายงานอัตราการเกิดมีชีพเฉลี่ยทั่วโลกในมารดาอายุ 15-19 ปี ปี พ.ศ. 2549 – 2553 อยู่ที่ 48.9 ต่อประชากรหญิงในกลุ่มเดียวกัน 1,000 คน โดยอัตราการเกิดมีชีพในมารดาอายุ 15-19 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมากในแต่ละภูมิภาค และในกลุ่มประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยแตกต่างกัน ในประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยสูง (High income country) มีอัตราการเกิดมีชีพในมารดาอายุ 15-19 ปี เฉลี่ยเพียง 20 ต่อ 1,000 ประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี ในขณะที่ประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำ (Low income country) มีอัตราการเกิดมีชีพในมารดาอายุ 15-19 ปี เฉลี่ยสูงถึง 112 ต่อ 1,000 ประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี

ในประเทศไทยจากสถิติของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่า อัตราการตั้งครรภ์ในมารดาที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี หรือมารดาวัยรุ่นมีมากถึงร้อยละ 14.2 (สำนักอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก กำหนดไว้ที่จะต้องไม่เกินร้อยละ 10 (World Health Organization, 2013) เรื่องนี้เป็นประเด็นที่สังคมกำลังให้ความสนใจและเร่งทำการป้องกันแก้ไข จากการทบทวนวรรณกรรมในช่วงปี พ.ศ. 2550-2559 พบว่า มีการประยุกต์ใช้แนวคิดทางสังคมวิทยา ในการแก้ปัญหาการป้องกันตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีแนวทางการป้องกันประกอบด้วย การอบรมสั่งสอนของครอบครัวเกี่ยวกับการเลือกคบเพื่อน การสอนให้รู้คุณค่าของความเป็นหญิง ความรู้เกี่ยวกับเพศอนามัยเจริญพันธุ์และคุมกำเนิด (ประจวบ แหลมหลัก และคณะ, 2556) นอกจากนี้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินงานแบบบูรณาการสู่งานประจำในการป้องกันและแก้ปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และตัววัยรุ่นเอง โดยมุ่งเน้นให้เกิดความรู้เกี่ยวกับเพศภาวะ การมีเพศสัมพันธ์ การคุมกำเนิด การสอนเรื่องเพศศึกษา การสื่อสารเรื่องเพศ การปลูกฝังค่านิยมเรื่องเพศและการให้บริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพ พบว่า เรื่องเพศในสังคมไทย ยังมีช่องว่างทางความคิดระหว่างวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่ ทศนคติเชิงลบต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น มีผลต่อการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นอุปสรรคที่ทำให้วัยรุ่นไม่ได้เรียนรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างเหมาะสม และไม่สามารถเข้าถึงบริการคุมกำเนิด การดำเนินงานเพื่อลดการตั้งครรภ์วัยรุ่น ต้องทำให้วัยรุ่นมีความฉลาดรู้เรื่องเพศ และมีเพศสัมพันธ์อย่างมีความรับผิดชอบ จึงควรมีการปรับวิธีการดำเนินงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (พัชนียา เพียงตา และคณะ, 2561)

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดนร่องโครงการ “ก้าวอย่างอย่างเข้าใจ” ซึ่งเป็นโครงการภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข เพื่อส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาและการป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา แต่ยังคงพบว่า หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จากร้อยละ 15.4 เป็นร้อยละ 20.8 ของจำนวนหญิงตั้งครรภ์ในปี พ.ศ. 2552 และในปี พ.ศ. 2553 มีอัตราการคลอดบุตรของมารดาที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี สูงสุดอยู่ใน 10 อันดับแรกของประเทศไทย คือ ร้อยละ 17.7 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) และจากข้อมูลการตรวจ

ราชการระดับจังหวัด รอบที่ 2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดเพชรบุรี มีรายงานการคลอดมีชีพของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี พ.ศ. 2558-2560 พบว่า อัตราการคลอดมีชีพของหญิงอายุ 15-19 ปี ต่อหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน มีอัตรา 46.24, 44.29 และ 45.12 ตามลำดับ และการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 10-14 ปี ต่อหญิงอายุ 10-14 ปี 1,000 คน มีอัตรา 1.96, 1.27 และ 1.62 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าอัตราการคลอดมีชีพของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและสูงกว่าตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรีได้สรุปปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุตามเป้าหมายเกิดจากขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังในแต่ละภาคส่วน จึงมีการดำเนินการผลักดันและสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับจังหวัด โดยสนับสนุนการเข้าถึงบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่น เสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้ง 5 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงมหาดไทย ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ทั้งทางด้านนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น (แผนการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวมาคณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่น ในจังหวัดเพชรบุรี จึงมีการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ยังขาดการบูรณาการในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ทั้งในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และทักษะการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียนในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเน้นการให้ความรู้ตามบทเรียน แต่ยังขาดการจูงใจและการฝึกทักษะที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ และจากการศึกษาที่ผ่านมายังพบว่า รูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ (Information motivation behavioral skills) สามารถทำให้นักศึกษาเกิดความรู้ที่ถูกต้องและสามารถสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้ (ศรีพรรณธรรวรัตน์, 2555) คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น ในกลุ่มนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยคณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Fisher and Fisher (1992) การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ (Information Motivation Behavioral Skills Model [IMB model]) ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากการศึกษาสถานการณ์ ปัญหา ความต้องการ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและความพร้อมในการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มาพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยมีการให้ข้อมูลความรู้ที่มีความเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มวัยรุ่น สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อให้วัยรุ่นหญิงมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การป้องกันการตั้งครรภ์ที่เหมาะสม และลดอัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในจังหวัดเพชรบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นระหว่างก่อนและหลังการทดลองในนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหลังการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรมากกว่าก่อนการใช้รูปแบบ

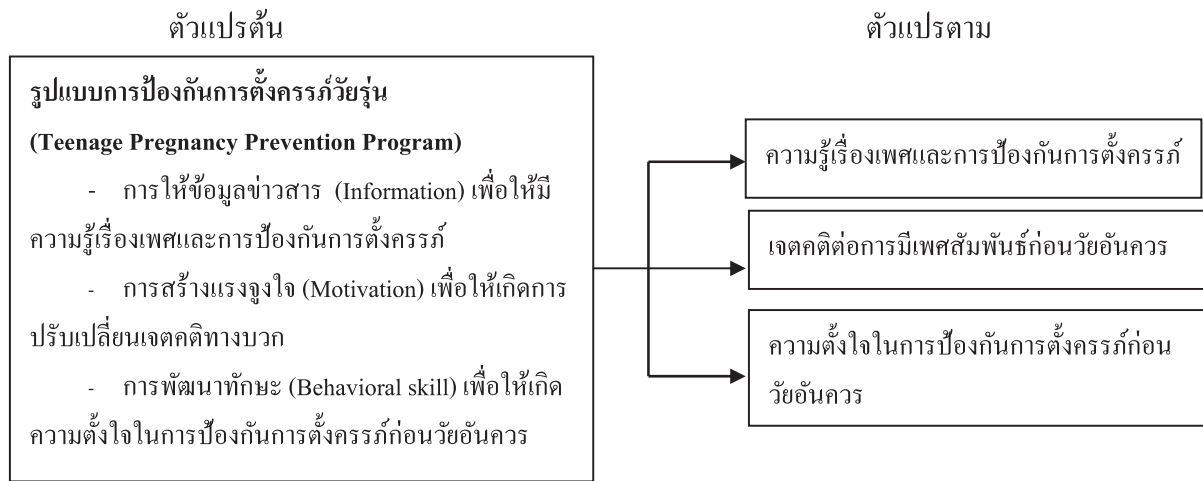
กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Fisher and Fisher (1992) การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ (IMB model) มาเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการให้ข้อมูลความรู้ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อเพิ่มความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ สร้างเจตคติที่ดีต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นมีการกำหนดกรอบเนื้อหาการส่งเสริมสุขภาพทางเพศของ WHO ร่วมกับการทบทวนความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยในแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย

1) การให้ข้อมูลความรู้ (Information) ได้แก่ ความรู้เรื่องการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การคบเพื่อนต่างเพศและการจัดการกับอารมณ์ทางเพศ การสื่อสารกับผู้ปกครอง ทักษะการตัดสินใจ การปฏิเสธและการต่อรอง การคุมกำเนิด และแหล่งข้อมูลความรู้เรื่องเพศ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสอนแบบเล่นปนเรียนในรูปแบบเกม การบรรยายประกอบการใช้สื่อ และการให้ความรู้ผ่านไลน์

2) การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) มีการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ ใช้เทคนิคการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม โดยใช้กลุ่มเพื่อนสนิทเพื่อสร้างเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยการสร้างประสบการณ์ตรงและวิเคราะห์ประสบการณ์การใช้สื่อ เช่น ภาพข่าว วิดีทัศน์ การส่งเสริมให้เห็นประโยชน์และโทษของพฤติกรรม ผลทางบวกของพฤติกรรมที่เหมาะสมและผลทางลบของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

3) การพัฒนาทักษะ (Behavioral skill) มีการฝึกทักษะการตัดสินใจ การปฏิเสธและการต่อรอง โดยใช้เทคนิคการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหา ทำให้เกิดแรงกระตุ้นจากกลุ่มเพื่อนในการเรียนรู้ และการชักชวนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติเป็นพฤติกรรมตามๆ กัน การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสบการณ์ใหม่ สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

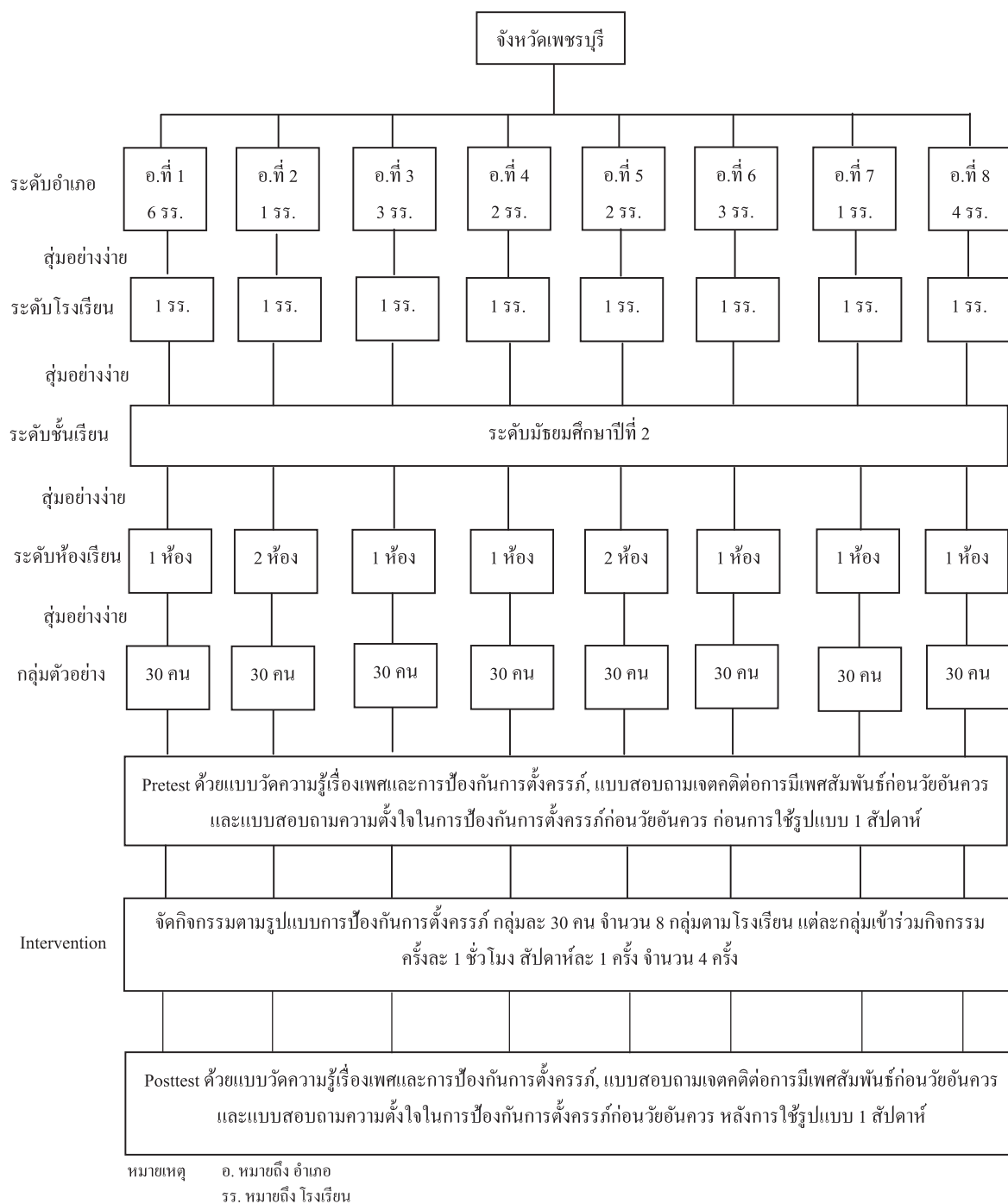
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research design) ชนิดกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One group pre-posttest design) โดยมีแบบแผนการทดลองดังภาพที่ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2559 จากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10,860 คน (สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดเพชรบุรี, 2560) กำหนดคุณสมบัติเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) คือ 1) กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ในปีการศึกษา 2559 2) เพศหญิง อายุระหว่าง 12 – 18 ปี 3) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย สามารถอ่านออก เขียนได้ 4) สามารถเข้าร่วมการทดลองในกิจกรรมตามโปรแกรมจนครบ 4 ครั้ง เกณฑ์คัดออก (Exclusion criteria) ในกรณีที่ไม่สามารถเข้าร่วมการทดลองในกิจกรรมตามโปรแกรมครบ 4 ครั้ง

กลุ่มตัวอย่าง ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากค่าอำนาจทดสอบทางสถิติ (Power analysis) โดยคำนวณขนาดอิทธิพล (Effect size) จากการศึกษาของชลดา กิ่งมาลา, ทศนีย์ รวีวรกุล, และอาภาพร เฝ้าวัฒนา (2558) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ได้ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .65 ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 และค่าอำนาจทดสอบทางสถิติ เท่ากับ .80 เปิดตารางได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 30 คน (Cohen, 1988) จากการอ้างอิงการวิจัยกึ่งทดลองควรมีก่อนกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด 20-30 คน (Polit & Hungler, 1999) เลือกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage sampling) เพื่อให้ได้โรงเรียนซึ่งเป็นตัวแทนจากทั้ง 8 อำเภอในเขตจังหวัดเพชรบุรี และเป็นตัวแทนของนักเรียนหญิง ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอละ 30 คน รวมเป็น 240 คน ในระหว่างการทดลองมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมจนครบ 4 ครั้ง จึงคัดออก คงเหลือกลุ่มตัวอย่างตลอด การทดลองทั้งสิ้น 230 คน คิดเป็นร้อยละ 95.83

ภาพที่ 2. แบบแผนการทดลอง

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี (เลขที่ คจม.พบ.02/2560 ลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2560) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable group) ผู้วิจัยได้ชี้แจงกับผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับวัตถุประสงค์

ขั้นตอน และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม และชี้แจงเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ อธิบายถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่างว่าหากต้องการออกจากกรวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิจะออกจากกรให้ข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องให้เหตุผลกับผู้วิจัยและไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อบุคคลนั้นๆ การอภิปรายหรือเผยแพร่ข้อมูล จะนำเสนอเชิงวิชาการในภาพรวมของกลุ่มประชากร เมื่อผู้ปกครองยินดียิ่งให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยได้ขออนุญาตให้ผู้ปกครองลงนามยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรในแบบฟอร์ม

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ประเภท คือ

1. แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อำเภอดั้งของสถานการศึกษา อายุ การนับถือศาสนา บุคคลที่ร่วมพักอาศัย สถานภาพสมรสของบิดามารดา

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นแบบถามตอบถูกและผิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ประกอบด้วยข้อคำถาม 30 ข้อ แบ่งเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ การคบเพื่อนต่างเพศหรือการมีแฟน (ข้อ 1-10) พฤติกรรมทางเพศ (ข้อ 11-21) และการใช้ถุงยางอนามัยและการคุมกำเนิด (ข้อ 22-30)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จำนวน 13 ข้อ ทั้งทางบวกและลบ เป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรคัดแปลงจากแบบสอบถามของ ศิริวรรณ ทุมเชื้อ (2558) จำนวน 12 ข้อ เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ข้อคำถามเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ คือ ไม่เป็นจริงอย่างยิ่ง ไม่จริง ไม่แน่ใจ จริง และจริงอย่างยิ่ง

2. รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สำหรับนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คณะผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นโดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ Fisher and Fisher (1992) การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ (IMB model) ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพในการประเมินสถานการณ์การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ที่เป็นข้อมูลจากวัยรุ่นหญิง ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น นำมาพัฒนารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น ประกอบด้วยกิจกรรมการสร้างแรงจูงใจ การให้ข้อมูลความรู้ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ที่มีเนื้อหาความรู้เรื่องการส่งเสริมสุขภาพทางเพศตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ร่วมกับการทบทวนความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

การจัดกิจกรรมโดยคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยตามรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นในแต่ละโรงเรียนจะมีการแบ่งกลุ่มในการทำกิจกรรมกลุ่มละ 5-6 คน ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ครั้งๆ ละ 1 ชั่วโมง โดยแต่ละครั้งจะมีกิจกรรมที่เป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดกิจกรรมตามรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น

ครั้งที่/ เวลา	การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information)	การพัฒนาการสร้างแรงจูงใจ (Motivation)	การพัฒนาทักษะ (Behavioral skill)
1	การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น		
(1 ชม.)	ให้ความรู้โดยทบทวนเรื่องพัฒนาการทางเพศ การตั้งครรภ์ ข้อดีข้อเสียของการมีเพศสัมพันธ์ และผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น	สร้างแรงจูงใจจากการชมวิดิทัศน์การคลอด และร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น	ฝึกทักษะการตัดสินใจ พฤติกรรมทางเพศ ทั้งเพศหญิงและเพศชาย
2	การคบเพื่อนต่างเพศ และการจัดการกับอารมณ์ทางเพศ		
(1 ชม.)	ให้ความรู้เรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ และการจัดการกับอารมณ์ทางเพศที่เหมาะสม	สร้างแรงจูงใจ โดยให้ผู้เรียนสัมภาษณ์ผู้ชายเกี่ยวกับการวางตัวของผู้หญิง และนำผลมาอภิปรายในชั้นเรียน และใช้ภาพข่าวการถูกข่มขืนของเด็กผู้หญิงจากนิตยสารไกล์ซิด เพื่อกระตุ้นวิเคราะห์เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ	ฝึกทักษะการวิเคราะห์ โดยให้สถานการณ์จำลองในการแก้ปัญหาการจัดการอารมณ์ทางเพศอย่างเหมาะสม
3	การสื่อสารกับผู้ปกครอง ทักษะการตัดสินใจ การปฏิเสธและการต่อรอง		
(1 ชม.)	ให้ความรู้เรื่องเทคนิคการสื่อสารเรื่องเพศกับผู้ปกครอง ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปฏิเสธ และการต่อรอง	สร้างแรงจูงใจ โดยให้นักเรียนสัมภาษณ์มารดา พี่สาวหรือญาติที่เป็นผู้หญิงเกี่ยวกับประสบการณ์การคุมกำเนิด และนำผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสื่อสารกับมารดา มาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน และวิเคราะห์ผลกระทบของการตัดสินใจ	ฝึกทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปฏิเสธ และการต่อรอง สถานการณ์จำลอง

ครั้งที่/ เวลา	การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information)	การพัฒนาการสร้างแรงจูงใจ (Motivation)	การพัฒนาทักษะ (Behavioral skill)
4 (1 ชม.)	การคุมกำเนิด และแหล่งข้อมูลเรื่องเพศ ให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด การต่อรอง กับคู่นอนในการใช้ถุงยางอนามัย และ แหล่งข้อมูลเรื่องเพศ และการคุมกำเนิด	สร้างแรงจูงใจโดยใช้ประสบการณ์ จากการสัมภาษณ์มารดา พี่สาวหรือ ญาติที่เป็นผู้หญิงเกี่ยวกับประสบการณ์ การคุมกำเนิด และนำผลการสัมภาษณ์ มาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน	ฝึกทักษะการใช้ถุงยางอนามัย และการต่อรองกับคู่นอนใน การใช้ถุงยางอนามัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีการดำเนินการดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบวัดความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น แบบสอบถามเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และแบบสอบถามความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และแบบสอบถามความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .88 เท่ากัน ส่วนแบบวัดความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น มีค่า KR20 เท่ากับ .82

2. รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมและความครบถ้วนครอบคลุม จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพยาบาลครอบครัว 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบแผน IMB 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตัวแทนจากกระทรวงสาธารณสุข 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตัวแทนจากกระทรวงศึกษาธิการ 1 ท่าน นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน หลังการทดลองใช้มีการปรับภาษาให้เหมาะสมกับวัยรุ่น และปรับสื่อการสอน เช่น ใบงาน ให้ชัดเจนขึ้น แล้วจึงนำไปใช้จริงวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตจังหวัดเพชรบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูประจำชั้น/ ผู้ปกครอง เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย กระบวนการในการเก็บข้อมูล และการเป็นผู้ประสานงานของแต่ละโรงเรียนที่เป็นหน่วยวิจัย เนื่องจากการวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ผู้วิจัยได้ทำหนังสือชี้แจงและขออนุญาตจากผู้ปกครองเป็นลายลักษณ์อักษร

2. เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองแล้ว ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานไปยังผู้ประสานงานในแต่ละ

โรงเรียนให้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ในการวิจัย กระบวนการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ตลอดจนชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ได้โดยไม่มีผลกระทบต่อผลการเรียนและผลกระทบอื่นๆ ข้อมูลทุกอย่างจะเก็บไว้เป็นความลับและนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์เท่านั้น การนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมทางวิชาการ ซึ่งไม่สามารถอ้างอิงถึงนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและจะมีการทำลายข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยภายใน 1 ปี

3. เก็บข้อมูลก่อนการใช้อุปกรณ์ป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นโดยคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

4. คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการจัดกิจกรรมในแต่ละโรงเรียน โดยแบ่งกลุ่มในการทำกิจกรรมกลุ่มละ 5-6 คน ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง ในแต่ละครั้งจะมีกิจกรรมที่เป็น การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ

5. หลังดำเนินการจัดกิจกรรมครบทั้ง 4 กิจกรรมแล้ว ดำเนินการเก็บข้อมูลหลังการใช้อุปกรณ์ป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นโดยคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลทั่วไปใช้ค่าสถิติพื้นฐานด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองด้วยสถิติ Paired t-test

ผลการวิจัย

การศึกษาผลการใช้อุปกรณ์ป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเพชรบุรี โดยวิธีการวิจัยทั้งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง ในการเปรียบเทียบความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 240 คน ถูกคัดออกระหว่างการทดลอง 10 คน คงเหลือ 230 คน คิดเป็นร้อยละ 95.83 มีอายุในช่วง 13 – 16 ปี อายุเฉลี่ย 13.17 ปี ($SD = .60$) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 98.2) พักอาศัยอยู่กับบิดา/มารดา (ร้อยละ 79.6) และบิดามารดามีสถานภาพแต่งงานและอาศัยอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 47) รองลงมาไม่มีสถานภาพ หย่า/แยกกันอยู่ (ร้อยละ 35.7) ผลการเปรียบเทียบการใช้อุปกรณ์ป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ระหว่างก่อนและหลังการจัดการใช้รูปแบบด้วยสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระต่อกัน (Paired t-test) ได้ผลดังนี้

หลังการใช้อุปกรณ์ป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ มีเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มากกว่าก่อนการใช้อุปกรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, $t(299) = 9.37, p < .05, d = 0.65$; $t(299) = 7.54, p < .05, d = 0.68$ และ $t(299) = 10.62, p < .05, d = 0.72$ ตามลำดับ ดังค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น ระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

รายการ	ก่อน		หลัง		Mean Difference	df	t	p
	การใช้รูปแบบ		การใช้รูปแบบ					
	M	SD	M	SD				
1. ความรู้เรื่องเพศและการป้องกัน การตั้งครรภ์ของวัยรุ่น	6.40	1.69	7.50	1.52	1.10	229	9.37*	.000
2. เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อน วัยอันควร	28.57	5.49	32.30	4.93	3.73	229	7.54*	.000
3. ความตั้งใจในการป้องกันการ ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร	31.35	12.21	40.14	10.64	8.79	229	10.62*	.000

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหลังการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นมีความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรมากกว่าก่อนการใช้รูปแบบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการใช้รูปแบบกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ มีเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรมากกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ทั้งนี้เนื่องจาก การใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ได้ประยุกต์แนวคิด IMB model (Fisher & Fisher, 1992) มาเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการให้ข้อมูลความรู้ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ได้ดังนี้

การที่นักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษามีความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น เนื่องจากกิจกรรมที่ทำประกอบด้วย การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสอนแบบเล่นปนเรียนในรูปแบบเกม การบรรยายประกอบการใช้สื่อ การนำเสนอ และมีการสรุปสุดท้ายโดยผู้วิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ส่งผลให้ภายหลังการทดลอง ผู้เรียนมีความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการทดลอง สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารที่มีความเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มเป้าหมายทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลอง (ชลดา กิ่งมาลา, ทศนิษฐ์วิวรกุล, และอาภาพร เผ่าวัฒนา, 2558; พัทธินา เชียงตา และคณะ, 2561)

การจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจให้มีเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่ถูกต้องโดยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มที่ใช้กลุ่มเพื่อนสนิทส่งเสริมในการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจโดยการสร้างประสบการณ์

ตรงและวิเคราะห์ประสบการณ์ การใช้สื่อจากภาพข่าว วิดีทัศน์ และมีกิจกรรมที่หลากหลายให้นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นตลอดเวลาในแต่ละกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมนักเรียนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เช่น การร่วมอภิปรายเกี่ยวกับผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ข้อดี-ข้อเสียของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น การคุมกำเนิด เป็นต้น และภายหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งมีการสรุปผลการจัดกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับการศึกษาที่ว่า การพัฒนาความรู้ที่เพิ่มขึ้นเป็นผลให้ผู้เรียนรับรู้ความสามารถของตนเองมากขึ้น นำไปสู่การมีความรู้สึกลึกซึ้งด้านบวกต่อพฤติกรรมที่ตนเองได้เรียนรู้ จนเกิดเจตคติที่ดีในสิ่งที่ตนเองรับรู้ นำไปสู่ความตั้งใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จ (เยาวลักษณ์ แสนทวีสุข และพรณี บัญชรหัตถกิจ, 2554)

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติทักษะที่มีความจำเป็นในการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น ได้แก่ การฝึกทักษะการตัดสินใจ การปฏิเสธและการต่อรองในการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และทักษะการใช้วิธีการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์จำลองที่กำหนดให้ การกล่าวชื่นชม และให้กำลังใจเมื่อผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการปฏิเสธและการต่อรองการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย และการใช้วิธีการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง ซึ่งการฝึกทักษะต่างๆนี้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการมีพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ นอกจากนี้การพัฒนาทักษะโดยกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสำหรับช่วยเหลือเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ พบว่าสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มีความคิดวิเคราะห์แยกแยะปัญหา เกิดความตระหนักในคุณค่ารักเคารพในตนเองเพิ่มขึ้น (พัชนียา เชียงดา และคณะ, 2561)

จากแนวคิดของ Fisher and Fisher (1992) การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะ (IMB model) ที่เชื่อว่า การได้ข้อมูลข่าวสารที่มีความเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มเป้าหมาย การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดทัศนคติทางบวก และการพัฒนาทักษะเพื่อให้เกิดความมั่นใจ จะส่งผลให้เกิดความมั่นใจและความตั้งใจในการปฏิบัติพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าพบว่า การใช้รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นในนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถปรับเปลี่ยนความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นได้ต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การมีความรู้เรื่องเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ มีเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และมีความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร อาจช่วยลดปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่นในประเทศไทยรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่สามารถเพิ่มความรู้ เจตคติ และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้ จึงมีความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มหญิงก่อนวัยรุ่นหรือวัยรุ่น โดยคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านสาธารณสุขสามารถนำรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ สร้างแรงจูงใจและพัฒนาทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรให้กับกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งเพศหญิงและเพศชาย

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการออกแบบการวิจัยเป็นกลุ่มทดลองแบบสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อให้การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้นและควรมีการติดตามกลุ่มตัวอย่างภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์วัยรุ่น เพื่อประเมินความยั่งยืนของความรู้ แรงจูงใจและพฤติกรรมในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณท่านนัศรพร ราษฎร์คูดี ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีทุกท่าน และคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดเพชรบุรี ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัย และขอบคุณผู้บริหาร ครู และนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในเขตจังหวัดเพชรบุรีทั้ง 8 โรงเรียน ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). *สภาวะการมีบุตรของวัยรุ่นไทย พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ชลดา กิ่งมาลา, ทศนีษฐ์ รวีวรกุล และอาภาพร เผ่าวัฒนา. (2558). ผลของโปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหญิง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ*, 31(3), 25-34.
- บุญฤทธิ สุจริตน์. (2557). *การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: นโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และติดตามประเมินผล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- ประจวบ แผลมหลัก, วัชรินทร์ คำมาเร็ว, ธวัชชัย เส้าหิน, ทิพย์วิ สมบัติปัญญา, สุรัชย์ ชิตมูล, และสงกรานต์ จันทร์ทะระ. (2556). *การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: ปัญหาและแนวทางการแก้ไขทางสังคม*. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา*, 14(3), 3-11.
- แผนการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข. (2562). *แบบรายงานการตรวจราชการระดับจังหวัด รอบที่ 2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562* คณะที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และการจัดการสุขภาพ. เอกสารประกอบแผนการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี เขตสุขภาพที่ 5 วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2562.
- พัญนิยา เชียงดา, ศิริวรรณ ทุมเชื้อ, มัณฑนา มณีโชติ, สุภัตสร เลาะหะนะ, พรพรรณ พุ่มประยูร, และศิริธร ยิ่งแรงเรือง. (2561). ผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพทางเพศเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเขตเทศบาลเมืองสระบุรี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ*, 34(2), 101-111.

- เยาวลักษณ์ แสันทวีสุข และพรณี บัญชรหัตถกิจ. (2554). ผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเอง ร่วมกับการสร้างแรงจูงใจเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมทางเพศที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่ง จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิจัยมข.(บศ.)*, 11(4), 67-76.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี. (2560). *ข้อมูลการศึกษาจังหวัดเพชรบุรีปีการศึกษา 2559*. เพชรบุรี: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี.
- สำนักอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *สถานการณ์การอนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี 2559*. สืบค้น จาก http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/RH@2559.pdf
- ศิริวรรณ ทุมเชื้อ. (2558). พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในจังหวัดสระบุรี. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 25(1), 97-109.
- ศรีพรรณ ดาวรัตน์. (2555). *ผลของโปรแกรมการให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะต่อพฤติกรรมสุขภาพทางเพศของนักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Fisher, W. A., & Fisher, J. D. (1992). Changing AIDS-risk behavior. *Psychological Bulletin*. 111(3), 455-474.
- Polit, D. F., & Hungler, B. P. (1999). *Nursing research principles and methods* (6th ed.). Philadelphia: Lippincott.
- World Health Organization. (2013). *World health statistics 2013: a wealth of information on global public health*. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/82058/WHO_HIS_HSI_13.1_eng.pdf;jsessionid=3815E4AEFAD3DE932DF33ECB40C14DCC?sequence=1
- World Health Organization. (2013). *10 facts on maternal health*. Retrieved from http://www.who.int/features/factfiles/maternal_health/en/index.html